

THE TYPE OF MODERN WOMAN IN ROMANIAN LITERATURE

TIPUL FEMEII MODERNE ÎN LITERATURA ROMÂNĂ

Natalia CORJIȚA, teacher of Romanian/ French language and literature
National College of Commerce of ASEM, Chisinau
ORCID ID: 0009-0002-6559-3655

CZU: 821.135.1- 055.2

DOI: 10.46727/c.27-28-09-2024.p210-214

Abstract. *In the given article I analyzed and valorized the type of the modern woman in Romanian literature, because in a constantly evolving literary world, strong female characters have begun to take a central role. The role of these characters in the evolution of contemporary literature is also substantial. They have changed not only the approach of writers but also the expectations of readers. Through their presence, strong and modern female characters have brought a new breath to the current literary landscape, enriching its diversity and complexity. I also gave examples of modern women in successful contemporary novels. This analysis highlights that contemporary heroines are complex, autonomous and resilient, reflecting changes in society and the evolving role of women.*

Keywords: *woman, literature, modern, modern, time, character, contemporary, diversity.*

Încă din cele mai vechi timpuri, femeia a fost considerată o sursă a fericirii și, în același timp, izvor de suferință. Femeia este cea care i-a inspirat pe marii creatori ai lumii. Căzuți pradă frumuseții și farmecelor feminine, sculptori, pictori, muzicieni și, nu în ultimul rând, maeștrii ai cuvântului au dat naștere unor minunate opere de artă. De fapt, femeia, a jucat rolul principal al existenței în nesfârșitul dans al vieții, de la începutul lumii și până în zilele noastre, ca un simbol al subtilității și forței, al fragilității și rezistenței.

Femeile au ocupat și ocupă un rol important în literatura din toate colțurile lumii. Ele servesc drept muze celor ce le oferă viață și personalitate. În lumina afirmației lui Jean Jacques Rousseau, respectul scriitorilor români pentru femeie se oglindește în însuși gestul de a-i dedica nenumărate pagini de literatură. Dintotdeauna literatura a reflectat cristalizarea eternului feminin în personaje, în mod conștient. Într-o lume literară în continuă evoluție, personajele feminine puternice au început să capete un rol central, ajungând ca acestea să fie prezentate ca eroine contemporane puternice și, totodată, devin mai emancipate, capabile de a-și contura individualitatea prin caracter, prin schimbare, prin voință continuă de a aduce la lumina rampei frumosul lăuntric al personajului feminin.

Evoluția reprezentării femeii în literatură a cunoscut un parcurs interesant de-a lungul timpului. În timp ce literatura clasică prezintă adesea femeia în roluri secundare sau ca simbol al frumuseții și fragilității, literatura contemporană reflectă schimbările sociale și culturale prin portretizarea eroinei ca fiind independentă, puternică și complexă. Acest tip de personaj nu doar că face față provocărilor, dar influențează și evenimentele din jurul ei.

Cu vehemență și contemplare, eroina contemporană poate fi definită astfel ca un personaj feminin care demonstrează forță, curaj și reziliență în fața provocărilor, conflictelor sau situațiilor dificile. Aceasta poate include eroine care se luptă pentru drepturile și egalitatea femeilor, dar și pe cele care se confruntă cu probleme personale sau profesionale. Și de ce nu? Oare conotația și importanța *FEMEII* se rezumă doar la frumusețea ei exterioară sau și la cea axată pe inteligență, rafinament, drept în gândire?

În literatura contemporană, eroinele sunt diverse și complexe. Ele pot avea orice vârstă, rasă, religie. Aceasta reflectă o schimbare semnificativă în societate, în care diversitatea a devenit un

aspect-cheie. Reprezentarea eroinei contemporane în literatură nu doar că reflectă schimbările sociale, dar poate și să influențeze aceste schimbări. Prin prezentarea femeilor ca fiind puternice și capabile, literatura poate contribui la schimbarea percepțiilor societății despre rolul și posibilitățile lor.

La fel, în literatura contemporană, personajele feminine moderne și puternice se disting prin câteva trăsături esențiale care le definesc și le oferă profunzime și autenticitate. Poate cele mai importante dintre acestea sunt autonomia și independența: aceste personaje nu se bazează pe nimeni altcineva pentru a-și atinge obiectivele și nu se tem să își urmeze propriul drum. Ele sunt conștiente de propria valoare și nu regretă să își asume responsabilitățile și deciziile, fără a se baza pe validarea sau ajutorul altora. O altă trăsătură definitorie a acestor personaje este reziliența în fața adversităților. În loc să se lase copleșite de obstacole, ele le folosesc ca pe oportunități de a învăța și de a se dezvolta. Chiar și în cele mai grele momente, aceste personaje nu cedează, ci își găsesc forța de a merge mai departe și de a depăși orice dificultăți le stau în cale.

Un alt aspect care definește aceste personaje este legat de inteligența și aptitudinile lor. Ele sunt adesea foarte competente și bine pregătite în domeniul lor, fie că este vorba despre știință, literatură, politică sau orice alt traseu profesional. Aceasta nu înseamnă că sunt perfecte, dar își utilizează cunoștințele și abilitățile pentru a naviga în lume și pentru a-și atinge obiectivele.

Femeii moderne i se revendică dreptul de a contempla și exalta asupra propriilor aspirații spre care țineste, e lesne de observat faptul că aceste femei moderne reprezintă sau un element pozitiv al societății, sau, dimpotrivă, factorul declanșator al tuturor relelor (aici făcând referință și la păcatul primordial). Astăzi însă femeia se bucură de avantajul de a putea corecta sau ascunde defectele naturii, existând o adevărată educație în acest sens și reușind să stârnească reacții pozitive în rândul bărbaților, care, de multe ori, fac din ea o muză.

Puterea femeii asupra bărbatului este, de asemenea, un subiect interesant de discuție, având în vedere că ea este cea care pare a avea cheile către fericire și tot ea este cea care reușește să-l arunce în cele mai crunte suferințe. Are o voință pronunțată și demonstrată, aceste atribute nefiind întotdeauna agreate de bărbați, fiind completate, bineînțeles și tendința de a vorbi prea mult, alungând liniștea casei.

Ca personaj al operelor în proză, „femeia” debutează în nuvelele lui Costache Negruzzi. Astfel, în 1837 apare nuvela melodramatică *Zoe*, în care eroina este o femeie pierdută, dar inocentă sufletește, în stare de pasiuni furibunde, de un devotament fără margini. Căzută în mâinile unor curtezani cinici, ea sfârșește prin a se sinucide. Demnă de toată admirația este eroina nuvelei istorice, prima din literatura noastră, *Alexandru Lăpușneanul* (1840). Domnița Ruxandra, căci acesta este numele ei, este deținătoarea unor calități morale deosebite: bunătate, blândețe, la care se adaugă și neasemuita frumusețe „care făcea vestite pre femeile române”. [4, p. 218].

Continuator al nuvelor romantice s-a dovedit a fi și Mihai Eminescu prin *Cezara* (1876). Cezara, personaj feminin, este simbolul frumuseții, al senzualității, care poate seduce pe oricine, chiar și pe călugărul Ieronim. Nuvela este transpunerea în planul ficțiunii a idealului eminescian de iubire. Puterea de dăruire în dragoste îl ademenește treptat și pe Ieronim. La rândul ei, Cezara, blonda cu ochi albaștri, dar cu un temperament meridional, reprezintă tipul femeii moderne, demonice, voluntare și agresive, care tinde spre desăvârșire, spre un ideal feminin direcționat spre atingerea absolutului, a miticului. Femeia modernă este caracterizată ca o ființă mult mai complexă în fața bărbatului, deoarece ea dorește să pară aspră, cu un caracter ferm, însă în realitate ea este cea mai gingașă și sensibilă ființă ce a existat vreodată sau, uneori, poate fi invers: dulce în aparență și rece în realitate, ca și protagonista Cezara, care se evidențiază prin frumusețea și inteligența ei, topind inimi de gheață și deschizând uși de fier.

Un exemplu relevant de femeia cutezanță și modernă în literatura română ar fi și Persida din *Mara* de Ioan Slavici. Persida este prototipul femeii moderne, care îndrăznește să încalce conveniențele sociale și să se supună sentimentelor. Ea nu ține seama de rigiditatea socială, etnică și religioasă specifică perioadei dualiste. Prin opțiunea ei pentru Națl, Slavici transmite, totuși, un ideal propriu, acela ca toate naționalitățile să trăiască în bună înțelegere, iar diferențele de apartenență religioasă sau etnică să nu împiedice împlinirea afectivă și întemeierea familiilor.

Observăm că „Slavici prezintă imaginea femeii afectate de transformările majore la nivelul societății rurale, dar care nu este total învinsă de ele; ea găsește întotdeauna mijloace pentru a rezista într-o societate în schimbare” [4, p. 292].

Tipic personajului modern, Persida tinde a rămâne și una dintre cele mai reușite, mai strălucitoare figuri feminine din literatura română. Ea ilustrează în roman ideea că omul poate reuși în viață numai prin voință, luciditate și dragoste, prin stăpânirea de sine, care sunt principalele arme ale eroinei cu un destin zbuciumat. Ca și Mara, Persida este o personalitate puternică, având un acut simț al realului, în care domină principalele sale calități: devotamentul, chibzuința și voința puternică, datorită cărora izbutește să învingă toate piedicile vieții.

Impactul acestor personaje asupra societății poate fi măsurat prin prisma modului în care ele influențează percepția asupra femeilor și asupra rolurilor pe care acestea le pot avea. Personajele feminine din literatură pot avea un impact semnificativ asupra mentalităților, inspirând și schimbând paradigme.

Menirea acestor personaje în evoluția literaturii contemporane este, de asemenea, semnificativă. Ele au schimbat nu doar abordarea scriitorilor, dar și așteptările cititorilor. Prin prezența lor, personajele feminine puternice au adus un suflu nou în peisajul literar actual, îmbogățind diversitatea și complexitatea acestuia. Când auzim de personaje feminine de pe meleagurile noastre, suntem tentați să ne gândim instantaneu la Adela lui Ibrăileanu, Otilia lui Călinescu, Zenobia lui Naum, Mara lui Slavici, Vitoria lui Sadoveanu, Doamna T a lui Petrescu, Sabina lui Goma, Maitreyi a lui Eliade. Figuri importante, care au marcat suflul literaturii prin paradigma receptării acestor femei, devenite și personaje.

Constatăm faptul că arsenalul literaturii române e bogat în personaje feminine atât de complexe și evlavioase, care, totodată, ne demonstrează importanța caracterului, rolului pregnant în structura operei literare. Am ales să vorbim despre femeia modernă din literatura română, considerând că *Ea* reprezintă punctul definitiv și tangențial într-o operă literară.

Camil Petrescu valorifică tipul femeii moderne, dându-i noi valențe. În romanul său, *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*, mediul urban îi conferă un aer modern. La început, dragostea Elei are un efect acaparator, care tinde să anihileze personalitatea lui Gheorghidiu. După ce pătrunde în lumea mondenă a Bucureștiului, Ela participă, cu însuflețire, la un proces de înstrăinare față de adevăratele sentimente și valori umane. Pierzându-și treptat farmecul inițial, soția lui Gheorghidiu devine o „doamna Bovary” [3, p. 34], în căutare de bucurii minore și de escapade facile.

În fond, femeia din romanul *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război* de Camil Petrescu apare ca o proiecție a imaginației bogate a naratorului. Se va remarca faptul că în romanul modernist femeia, practic, nu este o aparență pământească, pentru că eul narator nu separă comportamentul de sentiment. Ea devine cochetă, preocupată de bani și de viața mondenă la care avea acum acces. Fiind lipsită de afecțiunea soțului său, caută să-și satisfacă vanitatea prin atenția altor bărbați. Orgoliul reprezintă, de asemenea, o trăsătură dominantă pentru personalitatea ei, aceasta alegând să plece de acasă decât să dea ochii cu el. Femeia construită numai prin ochii bărbatului însetat de absolutul iubirii, al cărui crez nu făcea concesii sentimentului de iubire.

Doamna T. din *Patul lui Procust* al lui Camil Petrescu este prima femeie intelectuală a literaturii române, independentă din punct de vedere financiar, deținând un magazin de mobilă stil. Este învăluită de mister din pricina pasiunilor pentru artă și literatură, devenind femeia superioară, femeia modernă. Doamna T este cea mai reușită femeie din literatura română. Toate calitățile îi sunt la îndemână: inteligență, gust, naturalețe, frumusețe, onestitate, modestie, orgoliu, independență. Portret ideal, din linii ferme, venite dinăuntrul bărbatului care scrie. Iar perspectiva multiplă din care e privită îi dă viață reală, posibilă, orice exagerare dispare. Proiecție, imagine în absolut, ea devine Femeia. Pentru Doamna T, iubirea este ceea ce dă sens vieții alături de sentimentul demnității umane fără de care viața nu ar fi posibilă. Fire sensibilă, foarte lucidă, atentă cu cei din jur, ea reușește să se adapteze lumii în care trăiește având o capacitate extraordinară de a trece peste dezamăgiri și de a se dedica muncii, reprezintă și tipul femeii enigmatice, atrăgând prin eternul Mister feminin, aceste

calități o definesc și, desigur, ele guvernează edificiul întregului roman prin: autenticitate, substanțialitate și relativism.

Femeia modernă e femeia emancipată și bogată în aspirații și convingeri, e liberă și cutezanță. Un bun exemplu ar fi personajul Otilia, cea care dă mister romanului lui George Călinescu, *Enigma Otiliei*. Ea reprezintă idealul feminin al autorului, el însuși mărturisind că Otilia este „eroina mea lirică, tipizarea mea în ipostază feminină”. Fata de optsprezece ani se remarcă prin copilăria pe care reușește să o îndeplinească cu maturitatea și prin imprezibilitatea de care dă dovadă. Pentru Costache – ea este „fe-fe-fetița mea”, pentru Felix – este o femeie superioară, admirabilă pe care nu o poate înțelege, pentru Pascalopol – este o femeie în devenire, pentru Stănică Rațiu ea este o fată deșteaptă, iar pentru Aglae și Aurica este o zănatecă. [2, p. 547-548].

Un alt exemplu de femeie statornică în gândire și modernă prin acțiunile sale ar fi și Domnișoara Ri din romanul lui Matei Vișniec, *Negustorul de începuturi de roman* – pentru că e o femeie cu totul și cu totul atipică, văzută doar din perspectiva domnului M, frumoasă, ludică, candidă, care are forța de a intra în visele lui, de exemplu, și a-i interzice să o viseze goală, fără încuviințarea ei. Pentru că acceptă, aproape de la început, să consume fizic relația cu domnul M, dintr-un „motiv strict literar”. Pentru că-și petrece o bună parte din timp în librăria bătrânului Bernard, alături de domnul M, printre cărți de-a valma și foi scrise, și inițiază un experiment nemaîntâlnit fără știrea celor din jur.

Un roman modern, ce a conturat frumos literatura contemporană prin subiectul abordat este cel al Cristinei din *Kinderland* de Liliana Corobca – un personaj de 12 ani dintr-un sat modest, care se maturizează subit din cauza migrației la muncă în străinătate a ambilor părinți (în spații diferite) și din pricina faptului că se vede nevoită să devină substitutul mamei pentru cei doi frați mai mici. Vocea ei narează toate întâmplările din carte, toate greutățile la care sunt supuși cei rămași de capul lor în gospodăria, toate întrebările pe care și le poate adresa un copil în situația dată, grijile, nefericirile, neajunsurile, fricile. Un personaj feminin modern și inspirațional prin gândirea critică și relaționarea ei cu preocupările și greutățile vieții cotidiene, pe care le înfruntă cu dârzenie și mult curaj, demonstrând o mare voință și multă determinare.

Laura din *Fetița care se juca de-a Dumnezeu* de Dan Lungu (am fi putut s-o alegem pe Rădița, fetița în jurul căreia gravitează romanul autorului, candoarea întruchipată, care trece printr-atâtea încât își sfâșie sufletul, o copilă minunată. În schimb, de data aceasta, am pus-o în lumina reflectoarelor pe Laura, prietena din liceu a mamei Rădiței, Letiția. Și asta pentru că e un personaj secundar savuros, care-i condimentează viața prietenei sale în Italia, o scoate din apatie și deprimare, o învață multe lucruri și o ia, cumva, sub protecția ei. Laura este nu numai o femeie extraordinar de puternică, care face absolut tot ce e necesar pentru a supraviețui, schimbând ca niciun alt personaj din volum orașele europene și slujbele în căutarea vieții mai bune, ci este și o femeie cu mult umor, energică, inteligentă și o bună povestitoare.

Aceste femei sunt mai mult decât întruchiparea eului, reprezintă curajul, demnitatea, inspirația motivațională pentru a spori importanța rolului ei în societate, precizarea se impune, mai ales că „scrierile de inspirație autohtonă prezintă femeia în ipostaze uneori umiltoare, alteori lipsite de importanță, iar alteori – în absența decenței” [1, p. 319]. Femeile au avut și au puterea de a schimba lumea în bine, cu hotărâre și blândețe în același timp, cu iubire. Femeia face lumea, „nimic nu se face decât prin ea și pentru ea” [5, p. 105].

Acest caracteristici oglindesc multiple ipostaze ale femeii, care răzbat într-o lume a bărbaților, femeia modernă, care iese din tiparele comunității bazate pe rigiditate socială, femeia ca aducătoare de zestre, forță de muncă, mamă, femeia în slujba comunității, femeia supusă autorității părintești, femeia-ispită.

Caracterul impunător și plin de ardoare al acestor femei moderne demonstrează spiritul democratic și conservator cu care sunt înzestrate, ele, femeile puternice, iar istoria acestora în ipostazele lor definitorii, rămâne a fi o temă demnă de interes. O lume a trecutului, cu patimi și resentimente, ambiții și temperamente comportamentale – o realitate vie, parte a devenirii noastre, care transmite, în timp, valori, atitudini, modele.

Impactul acestor personaje asupra societății poate fi măsurat prin prisma modului în care ele influențează percepția asupra femeilor, în general, și asupra rolurilor pe care acestea le pot avea. Personajele feminine din literatură pot modela semnificativ mentalități, inspirând și schimbând paradigme.

Fiecare femeie este o poveste unică, o perlă în colierul diversității umane, o floare ce înflorește în toate anotimpurile vieții. În toată splendoarea și complexitatea ei, femeia, este eleganța absolută a existenței, o dansatoare sub clarul de lună al destinului, o poveste nesfârșită, ea rămâne o fascinantă enigmă. Esența femeii nu poate fi înțeleasă în întregime pentru a fi immortalizată în cuvinte sau expresii. Femeia în sine este o operă de artă vie, mereu în devenire, o poezie cu metafore subtile și rime complicate, o melodie care nu poate fi transpusă complet pe note, un tablou al cărui adevăr poate fi doar intuit, căci în orice clipă a trăirii sale, ea adaugă culori noi în paleta umanității.

Am explorat tipul femeii moderne, am (re)prezentat eroina contemporană, evidențiind trăsăturile sale definitorii. Am oferit, de asemenea, exemple de personaje feminine puternice în romanele contemporane de succes. Această analiză scoate în evidență faptul că protagonistele contemporane sunt complexe, autonome și rezistente, reflectând schimbările din societate și evoluția femeii, în general. Toate aceste prototipuri sunt imagini remarcabile ale literaturii române, reprezentante ale feminității.

Bibliografie:

1. MANOLESCU, Nicolae. *Limba și literatura română*. Iași: Paralela 45, 2005.
2. MICU, Dumitru. CĂLINESCU George. *Între Apollo și Dionysos*. București: Minerva, 1979.
3. PETRAȘ, Irina. *Proza lui Camil Petrescu*. Cluj-Napoca: Dacia, 1981.
4. ROTARU, Ion. Ioan Slavici. *Mara*. În: *Comentarii și analize literare*. București-Chișinău: Litera Internațional, 2001.
2. VIANU, Tudor. *Arta prozatorilor români*. Chișinău: Hyperion, 1991.